

Prof. dr hab. Urszula Zagóra-Jonszta
Katedra Ekonomii
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Katowice, 4.03. 2021 r.

Ocena

osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych dr. Andrzeja Pieczewskiego w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse

Prof. dr hab. Urszula Zagóra-Jonszta
Katedra Ekonomii
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Katowice, 4.03. 2021 r.

Wprowadzenie

Podstawą do sporządzenia recenzji było pismo z dnia 22.01.2021 r. Przewodniczącego Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie ekonomia i finanse dr. Andrzeja Pieczewskiego w sprawie stopnia doktora habilitowanego na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse z dnia 18 stycznia 2021 r. w skład komisji habilitacyjnej w charakterze recenzenta.

Podstawę prawną stanowi art. 219 ust.1 pkt. 2 i 3 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz. U. 2018, poz. 1668 z późn. zm.)

Recenzja została sporządzona w oparciu o przesłane dokumenty, w skład których wchodzi między innymi:

- monografia autorstwa dr. Andrzeja Pieczewskiego pt.: *Samodzierzawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha*, wskazana jako główne osiągnięcie Habilitanta w dyscyplinie ekonomia i finanse,
- zbiór 10 wybranych publikacji z zakresu głównych obszarów badawczych Habilitanta, wskazane jako ważne osiągnięcie naukowe,
- wykaz dorobku naukowego,
- kopia dokumentu stwierdzająca posiadanie stopnia doktora nauk ekonomicznych.

Recenzja została sporządzona w oparciu o przesłane dokumenty, w skład

których wchodzi między innymi:
- monografia autorstwa dr. Andrzeja Pieczewskiego pt.: *Samodzierzawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha*, wskazana jako

- autoreferat przedstawiający opis kariery zawodowej, dorobku oraz osiągnięć w pracy naukowo- badawczej Habilitanta w j. polskim,
- oświadczenia Habilitanta i współautorów lub współredaktorów o merytorycznym wkładzie w powstanie utworów,
- informacje naukometryczne,
- informacje o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych, współpracy międzynarodowej i nagrodach.

Przedłożona dokumentacja jest kompletna i została przygotowana starannie oraz zgodnie z wymogami.

Informacja o przebiegu pracy zawodowej

Dr Andrzej Pieczewski jest absolwentem Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. Tytuł doktora nauk ekonomicznych otrzymał na Wydziale Gospodarki Narodowej Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu 15 grudnia 2005 r. na podstawie rozprawy pt.: *Wkład Józefa Hieronima Retingera w tworzenie podstaw europejskiej integracji gospodarczej*. Promotorem był prof. dr hab. Bogumił Bernaś, recenzentami prof. dr hab. Mirosława Klamut oraz prof. dr hab. Stanisław Miklaszewski. Od października 2007 r. pracuje w Instytucie Ekonomii w Katedrze Historii Myśli Ekonomicznej i Historii Gospodarczej Uniwersytetu Łódzkiego na stanowisku adiunkta.

Ocena rozprawy habilitacyjnej

Ocena monografii naukowej na tytuł doktora habilitowanego pt.: ***Samodzierzawie a rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego w ujęciu Jana Gottlieba Blocha***

Praca liczy 294 strony oraz 4 strony ilustracji (zdjęć) przedstawiających głównie fabryki łódzkich przemysłowców. Składa się z 6 rozdziałów, wstępu i zakończenia. W 2020 r. została nagrodzona nagrodą im. Franciszka Bujaka przyznawaną przez Polskie Towarzystwo Historii Gospodarczej za najlepszą książkę z zakresu historii gospodarczej i społecznej.

Wstęp - Oprócz przybliżenia sylwetki Blocha i tworzenia się samodzierzawia w Rosji, Autor sformułował w nim dwa cele pracy: wypełnienie luki w dokonaniach polskiej myśli ekonomicznej jaką jest brak opracowań prezentujących poglądy Jana

Gottlieba Blocha oraz ocenę jego poglądów dotyczących wpływu autorytaryzmu rosyjskiego na rozwój gospodarczy Imperium Rosyjskiego i ziemie Królestwa Polskiego. Cel jest poprawnie sformułowany i w konsekwencji implikuje cele częściowe, które Habilitant ujął w formie pytań badawczych na s. 14. Odpowiedzi na postawione pytania zostały syntetycznie ujęte w autoreferacie. Habilitant pozytywnie zweryfikował postawioną hipotezę, że Bloch miał rację przyjmując, iż za problemy ekonomiczne i społeczne Królestwa Polskiego i jego zapóźnienie cywilizacyjne winę ponosił autorytarny styl władzy w Rosji (samodzierżawie), chociaż podkreślił, że nie był to jedyny powód zapóźnienia.

Sam Autor przyznaje, że podstawową metodą badawczą jest egzegeza tekstów i krytyczna analiza prac Blocha. Jednak oprócz tych dwóch metod zastosował również analizę porównawczą konfrontując wnioski, do jakich doszedł Bloch na podstawie swoich badań z wnioskami współczesnych historyków gospodarczych. Jednak o tej metodzie nie wspomina.

Rozdział I – Jan Bloch jako ekonomista, przedstawia sylwetkę Jana Gottlieba Blocha – nie tylko ekonomisty, ale i przemysłowca, finansisty oraz społecznika, kojarzonego przede wszystkim z budową kolei żelaznych w Królestwie Polskim. Można by powiedzieć, że Bloch był Friedrichem Listem Królestwa Polskiego. Jednak o ile o Liście studenci kierunku ekonomia uczą się na zajęciach z historii myśli ekonomicznej, o tyle o Blochu mało kto słyszał, nie mówiąc o tym, że w ogóle pomija się jego nazwisko i dokonania na studiach ekonomicznych. Dobrze się zatem stało, że Habilitant podjął się przybliżenia tej zapomnianej, a jakże wartościowej postaci szerszemu gronu czytelników. Monografia ta jest bowiem bardzo szczegółową analizą działalności Blocha zarówno na płaszczyźnie teoretycznej, jak i praktycznej. W pierwszym rozdziale oprócz krótkiej biografii, Autor zawarł informacje dotyczące twórczości naukowej, działalności społecznej, pacyfistycznej oraz przemysłowej Jana Gottlieba, polegającej na finansowaniu budowy linii kolejowych w Królestwie Polskim. Jako pacyfista nawoływał do utrzymania pokoju w Europie i przewidział skutki przyszłej wojny światowej (szczegółowo ten wątek Habilitant analizuje w trzech artykułach: „Gospodarka i społeczeństwo carskiej Rosji wobec przyszłej wojny totalnej. Predykcje Jana Gottlieba Blocha” zawartym w *Polityce i Społeczeństwie* w 2015 r., „John Bloch's *The Future of War* Pacifism Based on Economics” opublikowanym w *Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym* w 2016 r. oraz „Economic arguments in the polish thought on peace. John Bloch's views against the

W pierwszym rozdziale oprócz krótkiej biografii, Autor zawarł informacje dotyczące twórczości naukowej, działalności społecznej, pacyfistycznej oraz przemysłowej Jana Gottlieba, polegającej na finansowaniu budowy linii kolejowych w Królestwie Polskim.

background of the polish thought on peace”, który ukazał się w *Rocznikach Dziejów Społecznych i Gospodarczych* w 2019 r. i pokazuje stanowisko Blocha w kontekście szerszego spojrzenia na kwestie pokoju polskich wcześniejszych intelektualistów i działaczy). W tych artykułach Habilitant wykorzystał przede wszystkim pięciotomowe dzieło Blocha *Przyszła wojna pod względem technicznym, ekonomicznym i politycznym*, które ten opublikował dwa lata przed śmiercią. Miał duże szanse na pokojową nagrodę Nobla, lecz zmarł przed jej przyznaniem w 1902 r. Bloch był pod mocnym wpływem niemieckiej szkoły historycznej, ponieważ uzupełniał wiedzę ekonomiczną na uniwersytecie w Berlinie w okresie powstania styczniowego. Habilitant wiele miejsca poświęcił charakterystyce tej szkoły, a zwłaszcza dorobkowi Wilhelma Roschera i Gustava von Schmollera, czołowego przedstawiciela młodszej szkoły historycznej, który, zdaniem Habilitanta wywarł największy wpływ na poglądy Blocha. Moim zdaniem jednak, ten fragment pracy jest zbyt obszerny (s. 35-53). Autor chciał wprawdzie pokazać wpływ poglądów szkoły niemieckiej na poglądy Polaka, jednak można było skrócić omawianie dokonań wybranych Niemców. Tu nasuwa się pytanie: czy Blocha zainspirował tylko Wilhelm Roscher i Gustav Schmoller? Innym przedstawicielem niemieckiego historyzmu dr A. Pieczewski nie poświęcił bowiem miejsca.

Rozdział II – Samodzierzawie a gospodarka i społeczeństwo Imperium Rosyjskiego w drugiej połowie XIX wieku. dotyczy analizy źródeł samodzierzawia w Rosji i jego charakterystyki. Tu już Autor w oparciu o trzypięcioletnie dzieło Blocha *Finanse Rosji w XIX wieku na tle ogólnych dziejów państwa* wydane w 1883 roku oraz prace współczesnych historyków, dokonuje historycznego przeglądu budowania władzy absolutnej w Imperium carskim oraz bardziej lub mniej udanych prób reformowania gospodarki, by zbliżyć Rosję do państw Europy Zachodniej. Rozdział ten ma na celu przede wszystkim zaprezentować trafność i aktualność spostrzeżeń Blocha i stanowi ważny etap na drodze dalszych badań zawartych w następnych rozdziałach. Zawiera również charakterystykę sytuacji społeczno-gospodarczej Rosji drugiej połowy XIX wieku oraz omówienie budżetu carskiej Rosji w oparciu o dane zebrane przez Blocha we wspomnianym wyżej dziele. Wynika z nich, że Rosja carska wydawała znaczne sumy z budżetu na potrzeby wojska (w latach 40. XIX w. ponad 30%), a bardzo małe na oświatę (niewiele ponad 1%). Mimo ogromnych sum wydawanych na zbrojenia, klęska w wojnie krymskiej potwierdziła techniczną i organizacyjną słabość armii. Wnioski, jakie wyciąga Bloch mówią same za siebie reformom w gospodarce, by zbliżyć Rosję do państw Europy Zachodniej. Rozdział 4

Prawie 90% społeczeństwa stanowili analfabeci. Jak więc mogła Rosja konkurować z wysoko już wtedy rozwiniętymi państwami Zachodu? Do tego dochodził silny protekcjonizm chroniący rosyjski przemysł wysokimi cłami, co niekorzystnie wpływało na jakość produkcji i ceny. Szczególną opieką został otoczony przemysł zbrojeniowy ze względu na mocarstwową politykę zagraniczną; przemysł produkujący dobra konsumpcyjne był niedoinwestowany i zacofany. W rolnictwie powoli i nie bez oporów ze strony właścicieli ziemskich dokonywało się uwłaszczenie chłopów. Priorytetowe traktowanie zbrojeń i zacofana gospodarka powodowały konieczność zadłużania się państwa, które swoje apogeum osiągnęło w czasie I wojny światowej. Jak podkreślają współcześni historycy, po upadku dynastii Romanowów długi Rosji stanowiły 11% ogółu światowych wierzycelności, co powodowało, że Rosja była najbardziej zadłużonym państwem świata.

W rozdziale III zatytułowanym *Samodzierżawie versus rozwój gospodarczy Imperium Rosyjskiego. Poglądy Blocha a ujęcie współczesne* dr A. Pieczewski prezentuje stanowiska różnych współczesnych ekonomistów zachodnich w kwestii wpływu formy sprawowania władzy i oddziaływania grup interesów na rozwój gospodarczy. Pada tu wiele nazwisk, zwłaszcza przedstawicieli nowej ekonomii instytucjonalnej (NEI), która łączy instytucje, takie jak ustroj polityczny, wolność, system prawny, kultura itp. z poziomem rozwoju gospodarczego. Szkoda tylko, że Habilitant nie przedstawił swojego stanowiska w tej kwestii i nie zadeklarował czy jest również zwolennikiem NEI, czy też innego kierunku w myśli ekonomicznej. Można się tylko domyślać z treści, że założenia NEI są Mu bliskie.

Na s. 112 Autor pisze: "... (w drugiej połowie XIX wieku jedynie kilka państw można było nazwać demokratycznymi). To samo powtarza w Zakończeniu (s. 274). Nie podaje jednak jakie państwa miał na myśli.

W rozdziale tym Habilitant prezentuje też stan badań współczesnych historyków gospodarczych, zwłaszcza zachodnich, nad gospodarką Rosji. Świadczy to o Jego dobrym rozeznaniu we współczesnej zachodniej literaturze z tego zakresu. Ciekawe jest spostrzeżenie, że rozwój przemysłu postępował wolno również z uwagi na brak rąk do pracy, bowiem chłopci, mimo że uwłaszczeni w 1861 roku nie otrzymali wolności ekonomicznej; nadal byli przypisani do ziemi, nie mogli jej opuszczać. Dlatego przejście z systemu feudalnego do kapitalizmu odbywało się z takim trudem i wolno. Przyspieszyło dopiero w połowie lat 80. XIX w. Ale na s. 122 pisze: "Stopa wzrostu rosyjskiej produkcji przemysłowej w okresie pomiędzy 1850 r. a 1914

... (w drugiej połowie XIX wieku jedynie kilka państw można było nazwać demokratycznymi). To samo powtarza w Zakończeniu (s. 274). Nie podaje jednak jakie państwa miał na myśli.

5

W rozdziale tym Habilitant prezentuje też stan badań współczesnych historyków gospodarczych, zwłaszcza zachodnich, nad gospodarką Rosji. Świadczy

wypadła dość korzystnie na tle krajów uprzemysłowionych. Rosyjskie wskaźniki przewyższały jedynie wyniki USA, Kanady, Australii i Szwecji". Powołuje się na badania A. Maddisona, który obliczył, że przyrost produkcji przemysłowej Europy Zachodniej i USA w latach 1870-1913 wynosił 2,7%, a w Rosji 3,25%. W przeliczeniu na głowę w obu przypadkach oscylowało to wokół 1,6%. Jak to się ma wobec tego do wcześniejszych utyskiwań nad słabym rozwojem rosyjskiego przemysłu? Czy to oznacza, że Autor miał na myśli niski poziom, z jakiego startowała Rosja, która mimo większego przyrostu produkcji przemysłowej nie potrafiła dogonić wysoko rozwiniętych krajów? Moim zdaniem tę kwestię należało jasno wyartykułować, ponieważ czytelnik może odnieść wrażenie, że Habilitant prezentuje niejednoznaczne stanowisko powołując się na różne źródła.

Na s. 128 znowu mamy uwagę, że w 1861 r. Rosja była niewielkim producentem towarów przemysłowych, a w 1913 r. „przemysł rosyjski pozostawał daleko w tyle za potęgami przemysłowymi tak pod względem wskaźników produkcji przemysłowej *per capita*, jak i nowoczesności”. Duży przyrost naturalny mimo wysokiej śmiertelności niemowląt obniżał wskaźniki w przeliczeniu na mieszkańca. O wcześniejszych utyskiwań nad słabym rozwojem rosyjskiego przemysłu? Czy to wiele lepiej przedstawiały się wskaźniki zagregowane. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na niski poziom dochodu narodowego. Z przytoczonych tabel wynika, że w 1861 r. Rosja miała wyższy dochód narodowy i dochód narodowy *per capita* niż w 1913 (zob. s. 126). Być może wynikało to ze złego położenia ludności wiejskiej i z wysokiego przyrostu naturalnego. Na niezmiennym wysokim poziomie utrzymywała się również śmiertelność niemowląt w porównywanym latach.

Kolejny, IV rozdział – *Samodzierzawie a funkcjonowanie ustroju politycznego Królestwa Polskiego*, prezentuje polityczne meandry Królestwa od 1815 r. (po kongresie wiedeńskim) do I wojny światowej. Habilitant wykorzystał tu badania polskich historyków, prezentując dobre rozeznanie w literaturze przedmiotu. Podejście władz rosyjskich do ziem polskich wynikało z polityki kolejnych carów uwarunkowanej sytuacją zarówno w Rosji, jak i na ziemiach polskich (np. dwa powstania i wynikające w ich następstwie represje). Do wybuchu powstania listopadowego Królestwo Polskie cieszyło się względną autonomią nadaną przez cara Aleksandra I. Jednak po jego śmierci kolejny car Mikołaj I daleki był od przestrzegania zasad konstytucji, prowadząc własną politykę wobec Królestwa. Powstanie listopadowe zmieniło polityczne losy ziem polskich i do wybuchu kolejnego powstania w styczniu 1863 r. Polacy pod zaborem rosyjskim odczuwali

6

przykre skutki wystąpienia przeciwko Rosji (wcielenie polskich żołnierzy do armii carskiej, konfiskata majątków osób sprzyjającym powstańcom, zamknięcie Uniwersytetu Warszawskiego, ograniczenie dostępu do oświaty, likwidacja Sejmu, wprowadzenie stanu wojennego na blisko 25 lat itp.). Na skutek nieudanego powstania styczniowego represje caratu się wzmożyły i nastąpiła faktyczna inkorporacja ziem Królestwa Polskiego w granice rosyjskiego imperium. Zlikwidowano wszystkie centralne organy władzy Królestwa, na stanowiska powołano Rosjan, zreorganizowano administrację na wzór rosyjski, zwiększono liczebność carskich sił zbrojnych, jeszcze bardziej obniżono poziom nauczania, reaktywowano Uniwersytet Warszawski, z którego usunięto polskich profesorów i zastąpiono rosyjskimi, nasiliły się prześladowania religijne, skonfiskowano polską prasę. Jednak, jak podkreśla Habilitant, nie udało się doprowadzić do unifikacji kulturowej z Rosją, dzięki czemu ludność polska mimo wszystkich sztych stała pod tym względem wyżej niż rosyjska.

Jak wspominałam na wstępie, Habilitant pisze, że oprócz nadrzędnego celu, jakim jest przybliżenie dorobku Blocha współczesnym badaczom i wypełnienie luki badawczej w tym zakresie, drugim celem jego pracy jest skonfrontowanie poglądów Blocha na samodzielną i jego wpływ na rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego ze współczesnymi badaniami historyków. Cel jest jak najbardziej prawidłowy, ale nasuwa się pewna wątpliwość. Autor bowiem pisze na s. 131, że Bloch analizując wpływ samodzielnia na procesy gospodarcze w pracy *Finanse Rosji* wydanej w 1883 r. potraktował ziemie polskie jako część Rosji, nie uwzględniając ich odrębności i specyfiki historii ustroju politycznego. Można zatem wysnuć wniosek, że jego analiza będzie niepełna, a może nawet nieodpowiadająca rzeczywistości. Wobec poważnych badań współczesnych autorów praca Blocha może wypaść słabo. Autor co prawda zwraca uwagę na niepełną analizę Blocha i na ograniczenia czasowe badań (do lat 80. XIX w.), ale nie ujmuje tego w omawianym rozdziale.

W rozdziale V – Rolnictwo Królestwa Polskiego w dobie przemian ekonomicznych i społecznych w latach 70. i 80. XIX wieku Habilitant zaprezentował dorobek Blocha w tym obszarze porównując go jednocześnie z ustaleniami współczesnych badaczy. I tu również wykazał się dobrą znajomością opracowań, a na uwagę zasługuje podjęta próba zweryfikowania danych zawartych w pracy Blocha. Posługując się tą samą metodą, którą zastosował Bloch otrzymał niższe dane w odniesieniu do bydła rogatego oraz koni. Z danych zawartych w monografii

wobec poważnych badań współczesnych autorów praca Blocha może wypaść słabo. Autor co prawda zwraca uwagę na niepełną analizę Blocha i na ograniczenia czasowe badań (do lat 80. XIX w.), ale nie ujmuje tego w omawianym rozdziale.

wyraźnie widać, że pod względem kultury rolnej, a co za tym idzie wielkości plonów, zabór rosyjski odstawał od dwóch pozostałych. To się niekorzystnie przekładało na poziom życia obywateli, do czego również przyczyniało się duże zadłużenie chłopów, związane przede wszystkim z wykupem ziemi. Dopełniało obraz zacofanie kulturowe, wynikające w dużym stopniu z analfabetyzmu. Dr Andrzej Pieczewski, analizując prace Blocha stwierdza, że Bloch poruszał kwestię kosztów transakcyjnych przy obrocie ziemią oraz zwracał uwagę na „instytucjonalne aspekty finansowania gospodarki rolnej” (s. 194). Czy zatem można uznać podejście Blocha w badaniach ekonomicznych za podejście instytucjonalne? Czy był bardziej zainspirowany szkołą historyczną, czy nieświadomie tworzył w ramach ekonomii instytucjonalnej? Ponadto należy się zastanowić nad stwierdzeniem Habilitanta, że uwłaszczenie chłopów było „chęcią odciążenia włościan od powstania styczniewego oraz ukarania polskiej szlachty za próbę secesji z imperium”, a nie wynikało „z wyjątkowej troski cara o wieś KP” (s. 215). Wydaje się, że niezależnie od powyższej przyczyny, uwłaszczenie musiało nastąpić, bo i tak Rosja była ostatnim państwem, które wprowadziło reformy w rolnictwie.

Ostatni VI rozdział – *Polityczne uwarunkowania rozwoju przemysłu i kolei żelaznych w Królestwie Polskim (do końca lat 80. XIX wieku)* skupia się na wpływie kolei żelaznych na rozwój gospodarczy ziem polskich pod zaborem rosyjskim. Habilitant rozpoczyna od analizy pracy Blocha *Przemysł fabryczny Królestwa Polskiego za okres dziesięciolecia 1871-1880 z uwzględnieniem stanu jego poprzedniego*, w której ten przygląda się różnym gałęziom przemysłu (włókiennictwu, drzewnemu, przeróbki kruszców, górnictwu, przemysłowi metalowemu itp.). Tu uwaga: w treści pracy i w przypisach widnieje inny tytuł tej pracy niż w bibliografii. W treści pracy jest jak wyżej, natomiast w bibliografii tytuł brzmi: *O przemyśle fabrycznym Królestwa Polskiego za okres dziesięciolecia 1871-1880*. Należało ujednoczyć tytuł.

Habilitant zwraca uwagę na poglądy, tzw. industrialistów, promujących konieczność rozwoju przemysłu przy istotnym udziale państwa nie tylko w postaci finansowania części inwestycji, generowania zamówień, wprowadzania przywilejów czy tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi, ale wręcz zakładania przedsiębiorstw. Taki etatyzm nie mieścił się w głównym nurcie teorii ekonomii, jakim była wówczas ekonomia subiektywno-marginalistyczna. Oczywiście Bloch jako przedstawiciel szkoły historycznej popierał te działania, ponieważ interwencjonizm

W treści pracy jest jak wyżej, natomiast w bibliografii tytuł brzmi: *O przemyśle fabrycznym Królestwa Polskiego za okres dziesięciolecia 1871-1880*. Należało ujednoczyć tytuł.

państwowy odgrywał w niej istotną rolę, a ponadto trudno było liczyć na oddolną inicjatywę społeczną. Brak kredytu i źródeł akumulacji stał na przeszkodzie intensywnego rozwoju przemysłu. Zwrócił też uwagę na skokowy rozwój ziem polskich pod zaborem rosyjskim, co również podkreślają współcześni historycy gospodarczy. Dużą uwagę poświęcił kwestii świadomości społecznej hamującej rozwój przemysłu, ponieważ społeczeństwo tkwiło mentalnie w systemie feudalnym, w szlacheckiej tradycji. Ostatnia część rozdziału dotyczy budowy kolei żelaznych na terenie Królestwa Polskiego oraz stosunku władz carskich do tych inwestycji. Istotną rolę odgrywały tu względy militarne, co wyraźnie hamowało rozwój gospodarczy ziem zaboru rosyjskiego. Rozwój kolei ewoluował, w zależności od interesów dworu, jednak pod koniec XIX w. aż do końca trwania Imperium Rosyjskiego wyraźnie zyskał na znaczeniu. Co istotne, sieć kolejowa Królestwa Polskiego ciążyła w kierunku Rosji, nie w kierunku państw zachodnich. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. stanowiło to spore wyzwanie dla nowopowstałego państwa. Należało bowiem scalić trzy odrębne dzielnice kraju w jeden organizm państwowy, między innymi poprzez stworzenie sieci połączeń kolejowych i drogowych.

Zakończenie pracy stanowi podsumowanie ważkich wniosków i uwag, głównie omawianego autora, czyli Jana Gottlieba Blocha. Habilitant jeszcze raz zbiera wszystko „do kupy”, podkreślając aktualność wielu wypowiedzi.

Jeśli chodzi o odbiór całej pracy, to należy podkreślić sumiennie przeprowadzoną analizę poglądów Blocha, rzetelne wykorzystanie jego dorobku oraz porównanie wniosków, do jakich doszedł Bloch ze stanowiskiem współczesnych historyków gospodarczych. Zatem cele pracy zostały zrealizowane. To, czego mi zabrakło, to stanowiska samego Autora. Pokazał, że dobrze zna prace współczesnych badaczy tego okresu i ich poglądy, ale trudno się doszukać opinii samego dr. Andrzeja Pieczewskiego. Nie wiem, co o tym sądzić. Czy to wynika ze skromności Autora, czy też z braku własnego głębszego namysłu nad oceną okresu analizowanego w monografii.

Mimo zawartych w recenzji uwag, oceniam przedstawioną pracę pozytywnie, przede wszystkim z uwagi na przeprowadzoną analizę prac Blocha i porównanie jego poglądów i wniosków z opiniami współczesnych badaczy. Niewątpliwie, co podkreśla sam Habilitant, jest to praca z zakresu historii gospodarczej i historii myśli. Zatem cele pracy zostały zrealizowane. To, czego mi zabrakło, to stanowiska samego Autora. Pokazał, że dobrze zna prace współczesnych badaczy tego okresu i ich poglądy, ale trudno się doszukać opinii samego dr. Andrzeja Pieczewskiego. Nie wiem, co o tym sądzić. Czy to wynika z

ekonomicznej, odnosząca się marginalnie do współczesnej teorii ekonomii, choć Autor przesadnie zaznacza w autoreferacie jej wykorzystanie.

Autorski wkład Habilitanta ujęty w czterech punktach w autoreferacie można było ująć w dwóch.

Praca jest napisana dobrym językiem i nie zawiera błędów literowych. Jedynie na s. 121 zauważyłam brak literki u „... w rozwój przemysł” – przemysłu.

Ocena pozostałego dorobku Habilitanta

Na pozostały dorobek dr. Andrzeja Pieczewskiego składają się: monografia pracy doktorskiej, artykuły oraz rozdziały w monografiach. Ponadto był recenzentem kilku artykułów w ogólnopolskich czasopismach. Łącznie stanowi to 35 pozycji. Przed uzyskaniem stopnia doktora opublikował samodzielnie 4 artykuły. Po uzyskaniu doktoratu ma na swoim koncie dwie samodzielne monografie oraz jedną we współautorstwie, 15 rozdziałów w monografiach, w tym dwie we współautorstwie oraz 13 artykułów w czasopismach, z czego 5 we współautorstwie. Jeden rozdział w monografii oraz 7 artykułów jest opublikowanych w języku angielskim. Brał czynny udział w 11 konferencjach międzynarodowych, w tym w 6 za granicą. Oprócz tego uczestniczył w 15 konferencjach krajowych. Intensywność uczestnictwa w konferencjach jest satysfakcjonująca, zważywszy, że wygłaszał tam referaty. Przygotowywał recenzje artykułów do czasopism *UR Journal of Humanites and Social Sciences* oraz *Studiów z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej*. Opracował też kilka recenzji monografii, które ukazały się w *Gospodarce Narodowej*, *Studiach Prawno-Ekonomicznych*, *Studiach Europejskich UW* oraz *Studiach Politycznych ISP PAN*.

Z analizy przesłanych wybranych prac oraz tytułów pozostałych publikacji można wywnioskować, że zainteresowania badawcze dr. Andrzeja Pieczewskiego skupiają się wokół dorobku mało znanych polskich ekonomistów. Bazując na badaniach prowadzonych w trakcie przygotowywania dysertacji doktorskiej uczestniczył w 11 konferencjach międzynarodowych, w tym w 6 za granicą. Oprócz tego opracował kilka artykułów na temat Józefa Hieronima Retingera i wydał w Wydawnictwie Adam Marszałek monografię na jego temat. Następnie zainteresował się wpływem polityki na rozwój gospodarczy, czemu poświęcił kilka rozdziałów w monografiach. W latach 2007-2011 powstały też trzy publikacje we współautorstwie z prof. J. Skodlarskim dotyczące instytucjonalnych przesłanek polskich transformacji lat

40. i 90. XX w. Głównym obszarem zainteresowań Habilitanta stały się jednak dokonania Jana Gottlieba Blocha, któremu poświęcił, oprócz monografii, 7 publikacji, w tym 3 w języku angielskim. Równoległe zajmował się wpływem religii na procesy gospodarcze oraz znaczeniem kultury w rozwoju gospodarczym społeczeństw. Z tego zakresu ukazały się trzy publikacje we współautorstwie. Wreszcie ostatnim obszarem badawczym jest próba określenia miejsca polskich badań nad historią gospodarczą na tle badań europejskich, czego efektem są rozdziały w trzech monografiach. Można zatem stwierdzić, że Pan dr Andrzej Pieczewski jest przede wszystkim historykiem gospodarczym jednak z wyraźnym nachyleniem w kierunku historii myśli ekonomicznej. Mimo że w Jego dorobku publikacyjnym można wyróżnić aż 6 obszarów tematycznych, nie należy czynić z tego zarzutu, ponieważ wzajemnie się one dopełniają, wzbogacając optykę spojrzenia na poruszane problemy.

Przyglądając się danym naukometrycznym sytuacja wygląda następująco: liczba cytowań bez autocytaowań: w Web of Science – 3 (jedna publikacja, indeks Hirscha – 1), w Scopus – 2 (jedna publikacja, indeks Hirscha – 1) i w Google Scholar – 42 (31 publikacji, indeks Hirscha – 3). Nie są to wysokie parametry, ale należy uwzględnić tematykę badań. Zainteresowanie polskimi mało znanymi przedstawicielami życia gospodarczego i myśli ekonomicznej nie może skutkować wysoką cytawalnością. Wprawdzie nie wiem, które pozycje były cytowane, ale myślę, że większość nie dotyczyła ani Retingera, ani Blocha.

Należy również podkreślić, że dr A. Pieczewski brał udział w dwóch projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. W latach 2016-2019 osiem razy prowadził wykłady w ośrodkach zagranicznych w ramach programu Erasmus Plus. Kolejnym przejawem Jego działalności naukowej jest członkostwo i współpraca z kilkoma towarzystwami naukowymi (m. in. Polskie Towarzystwo Historii Gospodarczej, Economic History Society, Economic History Association).

Należy również uwzględnić tematykę badań. Zainteresowanie polskimi mało znanymi przedstawicielami życia gospodarczego i myśli ekonomicznej nie może skutkować wysoką cytawalnością. Wprawdzie nie wiem, które pozycje były cytowane, ale myślę, że większość nie dotyczyła ani Retingera, ani Blocha.

Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne

Pan dr Andrzej Pieczewski jest doświadczonym dydaktykiem. Prowadził wiele przedmiotów (ekonomia, podstawy zarządzania, współczesne nurty ekonomii, teoria ekonomii, historia społeczna Europy, instytucje gospodarki rynkowej, międzynarodowe stosunki polityczne, zachowania w organizacjach) zarówno w języku polskim, jak i angielskim, ale z pewnością jest specjalista przede wszystkim z

dziedziny historii gospodarczej i myśli ekonomicznej (m. in. Polskie Towarzystwo Historii Gospodarczej, Economic History Society, Economic History Association).

zakresu historii gospodarczej i też z historii myśli ekonomicznej. Tu nasuwa się jednak spostrzeżenie, że prowadzenie zbyt wielu przedmiotów o dość dużym rozrzucie tematycznym nie jest zjawiskiem pozytywnym. Nie można być specjalistą ze wszystkiego. Habilitant prowadzi również seminaria, w rezultacie czego wypromował 27 magistrów i sporządził 85 recenzji prac magisterskich i licencjackich.

W ramach działalności organizacyjnej współorganizował cztery ogólnopolskie konferencje, został powołany do zespołu przygotowującego nowy program na kierunku ekonomia, reprezentował Uniwersytet Łódzki w negocjacjach z uniwersytetem mongolskim w sprawie kształcenia studentów z Mongolii w Łodzi, brał udział w International Week 2017 i 2018 w Zlinie i w Porto. W 2019 r. prowadził wykłady dla zagranicznych studentów w ramach Summer School organizowanej przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ. Jest także członkiem Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ. Podsumowując, działalność Habilitanta na niwie dydaktycznej i organizacyjnej oceniam pozytywnie.

Należy również podkreślić, że był trzykrotnie nagradzany za działalność naukową (dwukrotnie za swoje monografie i raz otrzymał nagrodę zespołową I stopnia od Rektora SGH za książkę *Historia polskich okręgów i regionów przemysłowych*).

Habilitant reprezentował Uniwersytet Łódzki w negocjacjach z uniwersytetem mongolskim w sprawie kształcenia studentów z Mongolii w Łodzi, brał udział w International Week 2017 i 2018 w Zlinie i w Porto. W 2019 r. prowadził wykłady dla zagranicznych studentów w ramach Summer School organizowanej przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ. Jest także członkiem Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ. Podsumowując, działalność Habilitanta na niwie dydaktycznej i organizacyjnej oceniam pozytywnie.

Konkluzja

Habilitant reprezentował Uniwersytet Łódzki w negocjacjach z uniwersytetem mongolskim w sprawie kształcenia studentów z Mongolii w Łodzi, brał udział w International Week 2017 i 2018 w Zlinie i w Porto. W 2019 r. prowadził wykłady dla zagranicznych studentów w ramach Summer School organizowanej przez Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny UŁ. Jest także członkiem Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego UŁ. Podsumowując, działalność Habilitanta na niwie dydaktycznej i organizacyjnej oceniam pozytywnie.

Wnikliwa analiza rozprawy habilitacyjnej pozwala stwierdzić, że wnosi ona duży wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse, natomiast pozostały dorobek naukowy czyni to w stopniu wystarczającym. Działalność dydaktyczna i organizacyjna Habilitanta stanowi ważkie uzupełnienie Jego dokonań naukowo-badawczych. Wobec powyższego uważam, że spełnia On wymogi stawiane habilitantom w myśl art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z 2018 roku. Składam więc wniosek do Rady Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauki społeczne w dyscyplinie ekonomia i finanse Panu dr. Andrzejowi Pieczewskiemu.

Konkluzja

Wnikliwa analiza rozprawy habilitacyjnej pozwala stwierdzić, że wnosi ona duży wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse, natomiast pozostały dorobek naukowy czyni to w stopniu wystarczającym. Działalność dydaktyczna i organizacyjna Habilitanta stanowi ważkie uzupełnienie Jego dokonań naukowo-badawczych. Wobec powyższego uważam, że spełnia On wymogi stawiane habilitantom w myśl art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z 2018 roku. Składam więc